

El Museu Comarcal de la Conca de Barberà

Maties Solé i Maseres
Director del Museu

La fundació de l'Associació Museu-Arxiu de Montblanc i Comarca es deu a l'entusiasme d'un grup de persones vinculades a Montblanc i a la Conca per recuperar i defensar la cultura del país, i de manera particular l'autòctona de la Conca de Barberà. Així, esdevingué ràpidament la primera entitat cultural de la comarca, després de la Guerra Civil, en uns anys certament difícils, sobretot per reivindicar la nostra identitat nacional; el nom de «museu», com a tal, n'era l'excusa oficial.

Història del Museu

L'Associació Museu-Arxiu de Montblanc i Comarca es fundà l'any 1958. Des de la seva creació es va anar vertebrant en diferents seccions de temàtica diversa, a fi de donar cabuda a totes les inquietuds de la gent; es crearen la Secció Arqueològica i Etnogràfica, el Grup Sardanista o Secció Folk-lòrica, l'Arxiu-Biblioteca, el Cine-Club, el Cinema Amateur, la Secció fotogràfica, etc.

El primer muntatge museogràfic de l'any 1959 es basava en l'exposició de

les col·leccions d'etnografia i arqueologia de la Conca de Barberà.

El fons del Museu s'incrementà gràcies a la donació de peces, especialment etnogràfiques, cedides per gent de Montblanc i de la comarca, i la Secció Arqueològica del Museu recuperà nombrosos materials arqueològics.

L'any 1978 es féu la primera reinstal·lació del Museu, que fou inaugurada pel Molt Honorable President de la Generalitat de Catalunya, Sr. Josep Tarradellas. En aquest nou muntatge del Museu, la planta baixa es dedicà exclusivament a l'exposició dels materials d'etnografia, amb tota mena d'eines i peces relacionades amb els oficis tradicionals de la comarca.

El mateix any es creà una nova secció, el Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, i posteriorment, el Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà. Això ha fet que s'hagin incrementat i potenciat notablement les tasques d'investigació i publicació de temes locals i comarcals, que avui en dia representen un important punt de referència bibliogràfica per als estudiosos. Totes les seccions del Museu

Seu Central, Montblanc. Els oficis de la Conca. Sala dedicada a la indústria del ferro i a la construcció.

*Museu Molins de la Vila,
Montblanc. Instal·lació
museogràfica amb
l'equipament i funcionament
dels molins fariners hidràulics.*

actuen interdependentment, però cadascuna té representació directa a la Junta de Govern de l'Associació.

Durant els trenta-sis anys de vida del Museu s'han dut a terme gran quantitat d'actes de tota mena, entre els quals cal destacar l'Exposició d'Art Català Contemporani l'any 1965, l'organització de la VIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos de l'any 1966, el Congrés d'Arquitectura Típica Regional l'any 1968, les Festes de Cultura Popular Pompeu Fabra l'any 1970, l'organització de diverses edicions de les Biennals d'Art de Montblanc i Seminari d'Art Medieval a Montblanc conjuntament amb la Universitat Autònoma de Barcelona. L'any 1981 se celebraren les Primeres Jornades de Museologia per a Museus Locals i Comarcals a Montblanc. L'any 1983 es dué a terme la celebració dels actes commemoratius del 25è aniversari del Museu-Arxiu.

L'any 1982 se signà conveni amb la Generalitat de Catalunya, i a partir d'aleshores l'Associació esdevingué el Museu Comarcal de la Conca de Barberà, integrat a la Xarxa de Museus de Catalunya, i es creà un Patronat, com a òrgan de gestió, format pel Departament de Cultura de la Generalitat, l'Associació Museu-Arxiu i l'Ajuntament de Montblanc (com a capital de la comarca).

Darrer projecte museogràfic

L'any 1983, el Servei de Museus encarregà un estudi previ a la redacció del nou projecte museogràfic del Museu Comarcal de la Conca de Barberà. Aquest estudi consistí en una anàlisi de la realitat socio-cultural de la Conca de Barberà. Posteriorment, a partir de dit estudi previ, es realitzà el projecte museogràfic definitiu, que contempla un nou concepte integrador de tot l'àmbit comarcal, amb un nucli o Seu Central a Montblanc i unes Seccions Monogràfiques perimetrals. Actual-

ment, el Museu Comarcal de la Conca de Barberà està format per la Seu Central, dedicada a la història, l'art i l'etnografia comarcals, i quatre seccions monogràfiques: Museu de Ciències Naturals, Museu d'Art, Museu Molins de la Vila i Museu del Vidre de Vimodó. L'estudi previ contemplava, a més de les citades seccions monogràfiques, el Museu del Cister al Monestir de Poblet, el Museu del Cooperativisme Agrari a Barberà de la Conca i un Museu a la zona de Santa Coloma de Queralt. Aquestes seccions monogràfiques de moment no estan incorporades al Museu Comarcal.

Seu Central (història, art i etnografia) – Montblanc

La Seu Central del Museu Comarcal es troba en un antic casal del segle XIII, rehabilitat per la família Josa el segle XVIII, que fou declarat Monument Nacional. El Casal dels Josa conté, a més a més dels espais expositius, els serveis administratius centrals del Museu Comarcal.

El setembre de l'any 1992 s'obrí al públic el nou muntatge museogràfic, en què s'exposen materials d'història, art i etnografia comarcals, dividits en diversos àmbits.

La part expositiva de la planta baixa està dedicada íntegrament a l'etnografia comarcal. S'hi representen una part dels oficis tradicionals de la Conca mitjançant recreacions de tallers, obradors i fàbriques d'aquests artesans, i s'hi poden veure eines pròpies de diversos oficis, i peces i objectes elaborats pels mateixos artesans. Els apartats en què s'ha dividit són: la indústria del ferro, amb el ferrer, el forjador, el ferrador, el claveter, el ferrer de tall, el serraller i el rellotger; la construcció, que inclou el treball de l'alabastre, el guixer i el picapedrer; i després hi ha l'espardenyer, el pastor, el llenyataire, el carboner, el xollador, el baster, el paperer, el carreter, el boter i, finalment, un apartat dedicat a pesos, mides i mesures.

La resta del Museu està dedicada a la història i a l'art comarcals, tot i que també comprèn una part important d'antropologia i etnologia, distribuït tot en diferents apartats. A la primera planta es troba, després d'una petita introducció al medi natural, *La Conca antiga*, que comprèn des del paleolític fins a la cultura romana, i *La Conca medieval*, que va des del segle V fins al XV. A la segona planta hi ha els apartats dedicats a *La Conca moderna*, en què s'explica la crisi dels segles XVI i

Museu del Vidre, Vimbodí. Sala dedicada a les peces de vidre fabricades a Vimbodí a principis de segle.

XVII; *La Conca contemporània*, que comença amb les guerres del segle XVII i arriba fins a l'actualitat, i, finalment, *L'Art contemporani a la Conca*, amb obres procedents de les Biennals d'Art de Montblanc.

A més a més, la Seu Central del Museu disposa d'una sala d'actes on se celebren gran quantitat de conferències, taules rodones i altres actes organitzats pel Museu i les seves seccions; una biblioteca-arxiu, amb nombroses publicacions sobre temes comarcals i altres relacionats amb la temàtica de les diverses seccions del Museu: etnografia, art, història, ciències naturals..., i també es disposa d'una sala d'exposicions temporals.

L'any 1992 es crea la Secció Pedagògica del Museu, que prepara diverses activitats per a grups, i de manera especial per a escolars, que comprenen visites comentades a la Seu Central, a les seccions del Museu Comarcal i al centre històric de la vila medieval de Montblanc, dossiers de treball i tallers didàctics.

Museu de Ciències Naturals – Montblanc

Aquest és el Museu introductor del Museu Comarcal, per la seva funció d'explicar el medi físic de la comarca. En aquesta secció monogràfica es mostraran col·leccions de geologia, zoologia i botànica de la Conca de Barberà i, per la seva importància, especialment les de les muntanyes de Prades. També serà la seu del Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà, que té com a finalitat estudiar, divulgar

i defensar el patrimoni natural. Actualment es troba en fase de muntatge.

Museu d'Art – Montblanc

L'any 1979, l'escultor Frederic Marés va cedir a la vila de Montblanc una notable col·lecció d'obres d'art, principalment pintura i escultura, i es fundà el Museu Marés a l'antic edifici de Sant Marçal. Aquesta col·lecció ha estat oberta al públic fins fa 2 anys. En el nou projecte museogràfic es crea el Museu d'Art amb la reinstal·lació d'aquesta notable col·lecció i amb la incorporació de la història i l'obra de pintors i escultors documentats a la Conca al llarg del temps.

Museu Molins de la Vila – Montblanc

Els Molins de la Vila són un conjunt arquitectònic medieval situat entre els rius Francoí i Anguera, format per dos molins fariners hidràulics: un de més gran, de quatre moles, anomenat molí de la Volta, i un de més petit, de dues moles, anomenat molí Xiquet. El Museu-Arxiu adquirí aquest conjunt l'any 1984 per integrar-lo com a secció monogràfica del Museu Comarcal de la Conca de Barberà dedicada a la ciència i la tècnica. Des d'aleshores s'ha restaurat i s'ha incoat l'expedient per a la declaració de BIC (bé d'interès cultural), ja que és un dels exemples més importants dels molins de Catalunya.

El molí de la Volta s'ha equipat i posat en funcionament amb el sistema hidràulic tradicional per moldre gra.

També es mostra una síntesi històrica dels molins de la vila i l'evolució dels molins fariners hidràulics des de la prehistòria. Aquestes instal·lacions es van obrir al públic el mes de setembre de l'any 1993.

Museu del Vidre – Vimbodí

Aquesta secció monogràfica està muntada de manera que s'explica la història del vidre des dels seus orígens fins a l'actualitat i s'hi exposen peces de vidre bufat fabricades a Vimbodí a començaments del segle XX. També s'han construït uns forns a la planta baixa per a la fabricació artesanal de peces de vidre de cara a la creació d'una escola de vidriers i a poder recuperar aquesta tradició que tant renom va donar a la vila de Vimbodí. Actualment, s'ha finalitzat la part expositiva i només manca posar en funcionament els forns de vidre, on els visitants podran contemplar el procés de fabricació de peces de vidre bufat.

Realitat actual

El Museu Comarcal de la Conca de Barberà és un dels antics museus fundat amb una veritable vocació de potenciació de la cultura comarcal. Aquest impuls inicial s'incrementà amb la creació del Servei de Museus, la Xarxa de Museus Locals i Comarcals i una política museística de Catalunya vertebrada a partir dels museus locals i comarcals. El panorama actual dels museus és de total desencís, sobretot arran de l'aprovació d'una Llei de museus que parteix de zero, amb una sola preocupació, que és la de prioritzar la creació dels museus nacionals, i que no té en compte la política i la tasca duta a terme des del principi, ni la realitat museística actual de Catalunya, en què els únics exemples vàlids són els museus locals i comarcals.